

KELET.

POLITIKAI ES KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

A „KELET” előfizetési díja:

Világra postán vagy helyben házhoz hordva
Egy évre 16 frt
Félévre 8
Negyedévre 4
Egy hóra helyben 1 frt 50 kr.
Egyes szám ára 7 kr.

Megjelenik a „Kelet” mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállás:

Főttér 4-ik szám hóvá a lap szellemi részét illető közlemények czimzandók.

AZ ÉRTÉKESB CZIKKEK DIJAZTATNAK.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Hirdetési díjak

Hatször lassabozott gármond sor vagy annak tere 6 kr.
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket felvesznek:

Bécsben: Oppelk Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus den Wollzeile 36.) Hassenstein et Vogler (Wallfischgasse 10.) Rud. Messe Publicistische Bureau Budapest. Hassenstein et Vogler hirdetés közlése. Weisz örök hirdetések felvételei irod. Bécsben Wollzeile 18. és Budapest szervitátér 5. sz.

Nyitási czikkok

gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Kiadóhivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Segítség!

Bármily nagyon érdekeljenek is bennünket a külföldi nagy események, lehetetlen olykor fájdalmas hangot nem adnunk a belföldön, de különösen az erdélyi részeken ijesztő következetességgel növekvő anyagi romlásnak.

Iparunkról nem is beszélünk. Ha volna és élné, azt mondanák rá, hogy ezen az uton a sir felé közeleg, így most e tekintetben csak az jöhet szóba, hogy miként szűsülnek meg ezután. Kereskedelmünk? Hisz ezt csak virágzó ipar és kivitelre képes mezőgazdaság idézheti elő.

Miből tengetjük tehát itt a hegyek közt ezt az árva életet? Abból, a mit az anyatermészet ad nekünk.

Beszéljünk tehát erről, hadd lássuk meddig tarthat ebből az ingyen adományból is.

Az erdélyi részeken egyik legnagyobb kincse kétségeletlenül erdőségeiben fekszik. Csikmegye például csaknem egészen erdőségeiből él. A Fekete- és Középtenger hajói Csikmegye őriás fenüit hordják hátukon mint árboz-fákat; a törökországi és konstantinápolyi fenüifából készült házak gerendái regéket benyúlhatnak a törököknek a székel testvérek által lakott ábrándos havasi vidékről. A kis Bisztricsora évenként százazereket érő százados fenyőtörzseket visz hátán a Szerethbe, hogy ez átadva őket a Pruthnak, Galaczon át a tengerre szálljon Erdély fenyvese. A Maros hullámai szintén így hordják ki a Tiszába s onnan a Dunára Csik erdőségeit. A kereskedés különösen Galacz felé, a most folyó háborus idők kivételével, szerfelett élénk és ezereknek ad kenyeret.

De meddig tarthat ez így? Bizony rövid ideig. Az az állapot, az a birtokviszony, a mi ezen vidéken, ezen őriási kincsek felett uralkodik, metsző gunyja a jogállapot és egy rendezett állam minden fogalmának. Hahótára fakadna a mi barbár hátramaradottságunk felett minden jogérzékkel bíró nyugati ember, ha csak hírből hallaná ezt a közgazdasági és jogi fonáksgot. Páratlan a mi ezen erdőségekkel történik, szinte rösteljük elmondani magunknak.

A francia communiszták, ha valahol megvalósítva óhajtanák látni képtelen ábrándjaikat, jöjjenek ide, tökéletesen meg van az alkalom. Itt aztan meggyőződhetnek arról is, miként lehet ideálkál egy országot kolosszussá tenni.

A Székelyföldön az erdőségekben és legelőikben csak ott létezik határkő, a hol egyik község tulajdonát a másiktól el kell választani. Erre is sokszor egy egész hétre és még hosszabb időre készülnek fel a commissiók, hogy bejárják és megjelöljék a rendezett területet. Azon belül pedig a legnyersebb és a szó teljes értelmében vett communismus, valóságos természeti állapot ural-

odik. Tizenhat, usque harmincz ezer hold erdő és legelő képezi egy-egy csikmegyei község közös birtokát, a mihez arányosítva az egyes magánbirtokok összegét, ez számot sem tevő csekély mennyiséget képez.

E közös birtokot pedig oly módon használják a község lakosai, hogy kiki, még az is, a kinek birtoka sincs, ott és anynyi fát vág le, pusztít el, a mennyit elhasználni, eladni képes, vagy a mennyit levágni a kedve tartja. Még ott is, a hol az intelligensebb osztály hosszú küzdelme kivitt annyit, hogy az antiqua sessiók szerint meghatározottak ki hány tulajnak való fát vághat s mint például Topliczán, egyértelműleg elhatározták, hogy a községben még a birtok nélküli lakosok között is joga van nyolcznak együtt egy tulajnak való fát vágni, saját használatra pedig kinek a mennyi tesz, — e fát kiki onnan és azokból vágja ki, a honnan neki tetszik.

Szörnyűsüges állapot ez, melynek a Székelyföldön utaztunkban elszomorító következményeit tapasztalók. Arról, hogy a fák az erdészeti szabályok értelmében vágassanak, természetesen esze ágában sincs valakinek gondoskodni. De ki is parancsolhatná meg a székelnek, hogy bizonyos helyről csak bizonyos számú fát vágjon ki s aztan várja meg, a míg a megmaradtak ismét vágásra nőjenek, hisz egy fejszével megszerzte a tulajdonjogot harmincz ezer hold erdőhöz és ott és úgy pusztíthat a hol és a hogy akar. Természetes, hogy a honnan legkönnyebb volt a fát elvinni, a szó teljes értelmében letartották, leartatták az erdőt s most mind nagyobb fáradsággal hatolnak beljebb és beljebb, a míg semmi sem marad. Ennek a beljebb hatolásnak nincs semmi gátja, csupán azok az ezer száma minden erdőségekben heverő őriási fatörzsek, melyeket erejének telbecsülésében a székel levagdalt s aztan nem tudván elvinni, otthagytak a szű martalékának, hogy ezekből aztan az ép fákra is milliókkal vándoroljon ki a szű.

Ez a rablógazdaság okozta azt, hogy például Udvarhelymegyének ma már nincs erdősége. És meglassák honatyáink, hogy az egész Erdélynek egy pár század mulva nem lesz erdője, de a székelnek sem lesz kenyerre.

Es ez a hallatlan nemzetgazdasági botrány még csak egyik ága a köztünk uralkodó communismusnak.

A két nyomásos és három nyomásos özvüzelőtti gazdasági rendszer folytán a község művelés alatt levő határának, hol fele, hol harmada állandólag közös tulajdon, a hol tetszés szerinti számmal legelteti juhait, a kinek egy talpalatnyi földje sincs. E egyönörűsüges állapot folytán nolen-svolens kenyeret ad saját földjéről, a földbirtokosoknak, a kik munka nélkül élnek; de ez még kicsiség volna, hanem a nagy dolog az, hogy

az okszerű mezőgazdaság a szó teljes értelmében lehetetlenné van téve. Takarmány-termelés, váltógazdaság, gyümölcstermesztés mind csupa álom, mert a birtokos nem tulajdonosa földjének, mert Csikban fellet, máshol egybarmadát földjének át kell engedje a tulajdonos, hogy a község állatai a zöltséget egyek le róla s taposság össze a földet, hogy még a legvögnek a föld ásványi anyagaina való felbontó hatása is lehetetlenné legyen téve.

Nem mondhatjuk el mind egy cikk keretében, hogy mit tesz nemzetgazdaságilag ez a communismus, mely nem a jólétet, hanem a nyomort teszi közzé. Nem számálhatjuk fel az ugar legelő, közös erdő és közös legelő, összes társadalmi és állami megrendítő kárárt. De a ki következtetni tud, beláthatja előre végpusztulásunkat; a ki csak a fennebbieket olvassa, tudhatja, hogy nálunk nincs jogállapot; és a ki széttekint e szegény kis országban, elgondolhatja, hogy Pattagonyiában is lehetnek ilyen boldogok az emberek.

Évtizedek óta javszékelnek az erdélyi részek, hogy adjanak neki egy jó birtokrendezési, azaz tagosítási, erdő- és legelő-elkülönítési törvényt, mert az anyatermészettől nyerjük csupán minden befaló kenyerünket és ez a falat is elpusztul, ha nem segítnek rajtunk. Évek óta irnak a lapok, ir és kiabál az erdélyi gazdasági egyet, hogy mondja ki a törvényhozás ezen állapotnak kényszer útján való rendezését, mert jelenlegi ministerialis rendeleink szerint ezt keresztülvinni lehetetlen. Hiszen szinte nagyobb életkérdésről van itt szó, mint volt az urbériség, az mélyebben vágott a magánjogi viszonyokba s mégis kényszerrel hajtotta végre az állam, tegye meg hát ezt is.

Minden hiábavaló volt, minden elhangzott a pusztában, nem történik semmi.

De hát hol van Erdélynek hat egész tucatot meghaladó honatyja? A kormány nem láthatja közelről a mi pusztulásunkat. Hallják meg legalább öök, a midőn nyomorában kiáltja egy országrész: segítség!

Justus.

— Ausztria legközelebbi jövőjéről elmélkedik a „Deutsche Ztg.”-ban dr. Heinrich Jaques, s a következő eredményre jut: Oroszország vereségei a szláv nemzetiségi eszmének, a szláv nemzetiségi eszme vereségei pedig diadalok azon állami eszmének, a melyen Ausztria fennállása s jövője alapul. Ha azonban a háboru Törökországra nézve végződnek szerencsétlenül, más következményekkel is járna az, mint csak a keleti keresztények sorsának javításával. Magával hozná az Oroszország rejtgetett és nyilvános patronátusának kiterjedését az egész szláv világ s így az ausztriai szláv világ fölé is. Nem messze állnának akkor amaz időtől, a melyben egy új orosz államférfi ismételné merné több osztrák tartományról, a mit a muszka hadvezér 1849-ben a világsíki fegy-

verletetés után saját urának Magyarországról jelenteni vakmerősködött: „Magyarország fölséged lábai előtt fekszik.” Ily gyalázat ismétlődésétől mentesen meg minket Ausztria jó szelleme. Üdvözljük hát azt a belterjes, ha mindjárt nem is zajos tüntetéseken nyilvánuló áramlatot, melyet a német-osztrák tartományok közvéleményében a török ügy mellett érvényesülni látunk. Üdvözljük azt a szintén túladó mozgalmat is, mely Magyarországon nyilvánul. Legalább a monarchia német és magyar népességének ismét alkalma van egy történetileg főfontosságu pillanatban meggyőződnie életérdekeink szolidaritásáról, a mi a kiegyezési tárgyalásokban mindkét félre békéltetőleg fog hatni.

A háboru.

A helyzet néhány nap óta lényegesen megváltozott az oroszok előnyére. A vert had kezdő összeszedni magát s a nap nap után érkező sádgéscsapatok a hadseregbe morális tekintetben is batással vannak. Mondják, hogy a csár békét óhajt, de az orosz trónörökös nem akarja ily szögyenletesen befejezni engedni a hadjáratot. Az orosz hadseregben nagyobb erővel dolgoznak, mint valaha azon, hogy ha lehetséges, e hadsereg még némi előnyöket vívhasson ki ez évben. És úgy látszik, hogy az időjárás is kedvezőbbre fordult s lehetővé fogja tenni még darab ideig a hadakozást.

Arról tehát, mint előbb hinni lehetett, hogy az oroszok hirtelen át fognak takarodni a Dunán, szó sincs többé; ellenkezőleg a czarevics is, Miklós főherceg is újabb actióra készülnek. Plevnát rendszeres ostrom alá kezdik venni a musz-kák, csak hogy ez nem oly könnyű feladat, mert emberanyagban kívül, a mit az orosz fővezénylet, úgy látszik, legkevésbé sem kímél, hiányzanak az ostromhoz megkívántó anyagok.

A török táborból eredt hírek azt mondják nygán, hogy O z m a n pasa hadállásait többé semmi veszély nem fenyegeti, van bőségesen élelmi s lőszere; erdői teljesen jó karban vannak, katonái lelkesek diadalaitól, szóval Plevna bevehetetlen. Ezzel szemben azonban az orosz táborban levők úgy okoskodnak, hogy a pár nap mulva teljes számmal megérkezendett segédhadak által a Plevna előtti orosz haderő 100 ezer főre felszaporodik, a még mindég 25,000 főt számláló román haderőn kívül. Ezen hadsereggel erősebben körül lehet zárolni Plevnát, mint idáig volt. És ekkor Ozman pasa egész 50,000 főnyi serege egy négyzetmértőlre lesz körülzárva, a mi, tekintve azt, hogy Plevnán 14,000 török sebesült van, nagyon kényelmetlenül fogja tenni Ozman pasa helyzetét és így Plevna előbb-utóbb orosz kére jut. Így okoskodnak az oroszok.

De azt hisszük, ezen számításban nagy tévedés van. A musz-kák aligha nem kevésbé becsülik Ozman haderejét; a Plevnába ment segédcsapatok létszámát is az orosz hivatalos jelentés csak 10,000 emberre tette; török forrás szerint ellenben 20 ezer ember ment volna Plevnába, és

II.

A menetek.

A dálnokok tüntetései után következtek, a sebesültek javára rendezett történelmi menetek. Valami szebbet még csak képzélni sem lehet, mint látni, egy szép verőfényes vasárnapi napon, Taracson derék fiatalaságt, szűk, fénylő és több színű cipőkre bujva, kezökben nagy buzogánnyal, fejükre pillangó fogó hálókat húzva, végig vonulni az utcákon, meg-megállva az ajtók előtt, pénzt gyűjtieni, harcias hajlongásokat téve az erkélyek alatt; de mindenen közt legszebb volt egy hazafias harczerjének „I-ső Ferencz a pavie-i útközben” melyet ez urak, három egymást követő napon adtak elő a piaci téren.

A ki ezt nem látta, nem látott semmit életben.

A marseille-i színházról kaptak hozzá a jelmezeket; volt itt csillogó arany, selyem, bársony, bőiben himezett zászlók, csillogó övek, csengő sarkantyuk, kard kötek, lengő szalagok, bojtok, lándzsák, szuronyok, fényes paizsok, úgy csillogtak-villogtak a nagy téri emelvény deszkáin, mint moosáros réten fellobbanó bolygótüzek. Mindennek koronáját tette fel a nagy dobörgés, mely megrázkodtatta az egész haragyo készüléket.

Ez valami nagyszerű volt! I. Ferencz — Bompard ur, a nap hőse — körülvére nemes lovagjaitól, oly siralmas arcot vágott, s oly kétes válonogatással nyujtotta át fegyverét a győzőnek, hogy e szavak helyett: Minden veszve a becsületen kívül, inkább ezt látszik mondani: „Kíméljen barádom, ne verjen meg!”

így tévedhetnek az egész haderő becslésében. De nagyon is sokra teszik a török sebesültek számát. 14,000 török sebesült katoná nem lehet Plevnában, Ozman pasának negyedrésze akkora vesztesége sem volt, mint a musz-káknak. Reméljük is, hogy ha az oroszok folytatni akarják a plevnai harcokat, úgy pórul fognak járni, mint jártak idáig.

Mehemed Alival szemben az ágostai német újsg szerint szintén százazér főnyi orosz hadsereg fog állni és pedig hét teljes hadosztály, miután utóbbi napokban három gárda és egy gyalogsági hadosztály intézetett oda. Tirmovánál és a Balkán-bejáratokhoz közel leginkább orosz lovas csapatok állnak, jelöljé annak, hogy a fővezénylet még midig nem akar lemondani kedvencz eszméről, Rumelia inváziójáról, mit az is bizonyít, hogy Gurkó tábornok a gárdalovassági hadosztályal szintén a Balkánba ssandékozik mezni.

Látni való ebből, hogy a török győzelmes hadseregekre még nagy feladatok várnak; az északi őriás össz-szedi minden erejét; eddig még csak félig van legyőzve. Reméljük azonban, hogy a törökök győzelme teljes lesz, s ha még annyi hadakat zúdít is Oroszország a török birodalomra: a szabadságáért, integritásáért s nemzeti fenállásáért hős elszántsággal küzdő megedzett török nemzet ki fogja verni előbb-utóbb földjéről az orosz inváziót.

Mehemed Ali hadseregéről.

A „D. Tel.” Sumlából, szept. 27-ikéről ezt írja: Mehemed Ali csapatai nagy fontosságustratégiai mozdulatot hajtanak végre, melyet korai volna még részletezni ma. A törökök oly pozitív-ókba mennek, hogy az oroszokat megtámadhassák, kik igen jó hadállások vannak. Holnap nagy fontosságu nevezetes változások lesznek. A törökök folytatják előnyomulásukat.

A Sipka-szorosból a „D. Teleg.”-nak szept. 27-éről vett sürgönye jelenti, hogy nevezetes változás az ottani hadállásokban nem történt. Az ágyazás tovább tart, de a nedves időjárás megakadályozza a nagyobb szerű hadműveleteket.

A háboru tovább folytatása.

A „Journal d'Alsace,” melynek Bismarckhoz közel álló körökkel összeköttetései vannak és e szerint rendesen jól szokott értesülni lenni, azt írja, hogy befolyásos egyének, kik közlekedésben állnak a sz.-pétervári kabinettel, nem táplálnak semmi kétséget az iránt, hogy a háboru a jövő évben folytatattatni fog. Berlini czégek nagy megrendeléseket kaptak mindenféle tárgyakra, melyek a Duna melletti kielelésre megkívántatnak. Tottleben tábornok állítólag már rendeleteket adott, az orosz kormány nevében, hogy vashidak szerkesztessenek. A német kormány maga is a keleti határon felállított figyelő hadtest számára 30,000 embernek való vas barrakokat állíttat fel. Berlinben az a hír, hogy a csár azért akar visszautazni Sz.-Pétervárra, mert meghasonlott a czarevics-csal. A csár békét akar, a czarevics ellenben a háborut a végletekig akarja folytatni.

A törökök veszteségei.

A K. Ztg. egy közlésménye, mely az oroszok eddigi vereségét 64000 emberre számítja, a török

Hanem a tarasconiak nem vették oly szigorun a dolgot, s minden szem csillogott hazafias tümenényüktől.

III.

A kitörés.

E tüntetések, e dalok, e fényes napsugár, a magasatos Rhone folyó szemlélete, elég volt felzaklatni a kedélyeket. Az előjáróság által kiadott kiáltványok végtelkegi fokozták a lelkesültséget.

Az emberek fenyegető arccal üdvözölték egymást a köztérekken, összeszorított ajakkal, csak úgy szürve a szót fogaik között. Puskapor-szag érzett még a szavakon is. Salétromtól volt telhes a lég.

Különösen a szentéri kávéházban, reggelizés közben kelle csak hallani őket, e tüzes, forrongó tarasconiakat! — A manóban! mit akarnak azok a párisiak, ugyan semmire sem tudnak már menni, az ők Trouchu tábornokjukkal? a mamlás! Nem fognak már kibujni onnét? . . . Jó szerencséje van annak! volna csak baja Tanasconnal! . . . Brrr! Rég megesett volna már a kitörés! S mi alatt Páris majd éhen vesztett sovány zab kenyerre mellett, urak, dusebédjüket bőven öntve le finom ó-borral, s nyakig ülve a kényelemben, ellátva minden jókkal, dühösen csapdosva ökleikkel az asztalt tele torokkal kiabálták: „De hát törjétek ki már valahára . . . hol késik az a kitörés? . . .” és istenemre, nekik igazuk volt! (Polyt. köv.)

A „KELET” TÁRCZÁJA.

KARZOLATOR

a közelmúltból.

Dandot delfour-tól.

I.

Taracson védelme.

Istennek legyen hála! Hallék végre hirt Taracson városáról. A háboru egész tartama alatt, úgy szólva csak félig éltem, oly igen nyugtalan voltam! . . . Ismerve e derék város lakóinak lelkesültségét s harcias szellemét, mindig csak csak az volt eszemben: vajjon mit tett most Taracson? Tömegesen vetette-e magát a barbar esőcsölekre? bombáztatta, mint Strasbourg? kiélezte, mint Páris? felégettette magát, mint Chateau d'un? Vagy pedig hazafias vad elkeseredési rohamában légbe röpítette talán magát mint Laon, és rettenetesen várórsége? . . . Mindebből mi sem történt kedves olvasóm! Taracson városa nem égett el, Taracson nem röpült légbe. Taracson ott áll most is régi helyén, nyugalmasan befészkelve szőlő ültetményei közé, verő fényes utcáival. finom muskotály borral telt

pinccével, s a Rhon, mely habjaival locsolja e kedves helyiséget, most is csak úgy, mint eddig, egy boldog, elégtű város képét viszi magával a tengerbe, zöld ablak redőnyök, szépen ápolrt kertek, s tiszta új zubbonyba öltözött katonaság, gyakorlatait végezve az egész part hosszában tükrözdi benne, vissza épp úgy, mint eddig.

Azonban ne higgye senki, hogy Taracson városa mit sem tett a haroz folyama alatt. Ellenkezőleg bámulatosan viselte magát, és hősiess ellent állása, melyet megkísérlek leírni, méltán fog helyet foglalni a történelemben, mint a helyi ellentállás típusa, élő jelképe dél védekezésének.

II.

A dálnokok.

Azt meg kell adnom, hogy egész Sedan ostromáig nagyon nyugton voltak otthon. A halmozó e büszke fiaira nézve nem a haza forgott vesélyben oda fenn, csak a császári katonái, a császárság maga. De a mint egyszer, szept. 4-ikén a köztársaság, a mindent legyőző Áttila kezdett kopogtatni Páris kapuja előtt, akkor igen, Taracson is felriadt nyugalmából, és látni lehet, mi az a nemzeti harca, mi az a háboru. . . Legelsőbb is természetesen a dalegyletek kezdtek meg működni. Mindenki tudja, mily dühös szenvedélyvel üzik dőlen a zenét.

Tarasconban különösen egész a lázas örült-ségig fokozódik az. Ha az utcán jársz, minden ablakból zene hallzik füledbe, minden erkélyről román-cok áradata zúdul fejedre.

CU Cluj-Napoca.

